

דפדפנה

בין הדף היומי ופרשת השבוע

עולם בבחינת פיר

קיימת ברייתא נוספת במסכת מגילה דף לא עמוד ב', העוסקת בקריאות השונות בתורה על פני השנה ובעיתויין. גמרא זו קשרה לסוגייתנו. וכך אומרת הגמרא: "תניא ר' שמעון בן אלעזר אומר עזרא תיקן להן לישראל שיהו קורין קללות שבתורת כהנים קודם עצרת (בחוקותי לפני שבועות) ושבמשנה תורה (כי תבוא) קודם ר"ה מאי טעמא(מה הטעם)? - אמר אביי ואיתימא (או) ריש לקיש כדי שתכלה השנה וקללותיה. בשלמא(מילא) שבמשנה תורה איכא(יש טעם) כדי שתכלה שנה וקללותיה אלא שבתורת כהנים אטו(וכי) עצרת ראש השנה היא? אין(כן), עצרת נמי(גם היא) ראש השנה היא. דתנן(שהלא שנינו) ובעצרת על פירות האילן?"

וגמרא זו וקודמתה קשות. א. אם אכן, שתי הלחם הם כדי שיתברכו פירות האילן הקרבן היה צריך להיות מפירות האילן ולא מלחם העשוי מתבואה. ב. רש"י על הגמרא בר"ה אומר: "ואני שמעתי דרבי יהודה לטעמיה דהא אזלא כמאן דאמר בסנהדרין (דף ע:): עץ שאכל אדם הראשון חטה היתה". כלומר רבי יהודה שהוא בעל המירא הולך לטעמו, שעץ הדעת היה חיטה. בכך רש"י מסביר כיצד שתי הלחם קשור לפירות האילן, שהלא החיטה הייתה אילן. וקשה וכי אנו מקריבים קרבנות ע"מ שיתברכו האילנות בימי אדה"ר הלא היום החיטה אינה אילן. ג. וכן קשה על הגמ' במגילה. מה המקום להשוות בין ר"ה, יום הרת עולם, יום פתיחת ספרי מתים וספרי חיים לבין ר"ה לפירות שיקבע את טיבו ומידת מתיקותו של הפרי?

ומסביר הרה"ג ר' חיים יעקב גולדוויכט זצ"ל בספרו 'אסופת מערכות'. שישנן שתי דרכים בעבודה. עבודה אחת שהיא קשה ולאורך זמן וכרוכה בעמל רב ובשלבים רבים עד לגמר המלאכה. זו מלאכה שהיא בבחינת תבואה. על כך נתקלל האדה"ר בזיעת אפך תאכל לחם. אך יש עבודה שהיא בבחינת פרי. בעבודת הפרי יש בעיקר ליטוע ולהשקות ובד"כ די בכך כדי לראות פירות בעמלך.

שבועות, אפוא, הוא יום הדין של הבריאה החומרית. אנו מבקשים שהבריאה כולה תהיה בבחינת פרי. גם את שתי הלחם אנו מקריבים על מנת שיעלו לדרגת פרי. בעצרת/שבועות לא נידונים על מתיקות הפרי אלא על עד כמה תוכל הבריאה לשמש כלי לעבודת הבורא. ככל שהבריאה תהיה יותר במצב פרי כך נוכל ליישם מהר יותר את ייעודינו המיוחל לימות המשיח כפי שכותב הרמב"ם(הלכות מלכים יב, ד): "לא נתאוו החכמים והנביאים לימות המשיח ... אלא כדי שיהיו פנויין בתורה וחכמתה ... כדי שיזכו לחיי העולם הבא ...". ככל שהעולם יהיה יותר 'פרי' כך נהיה פנויים יותר לעבודת ה'.

חיטה זו ממנה מכינים את שתי הלחם עתידה לשוב למעמדה הראשון שלפני החטא כפי שאומרת הגמרא במסכת כתובות דף קיא ע"ב: "וא"ר חייא בר יוסף עתידה א"י שתוציא גלוסקאות וכלי מילת שנאמר (תהילים עב, טז) "יהי פסת בר בארץ". ת"ר יהי פסת בר בארץ בראש הרים, אמרו עתידה חטה שתתמר כדקל ועולה בראש הרים. ושמא תאמר יש צער לקוצרה תלמוד לומר (תהילים שם) "ירעש כלבנון פרי" הקב"ה מביא רוח מבית גנזיו ומנשבה עליה ומשרה את סלתה ואדם יוצא לשדה ומביא מלא פיסת ידו וממנה פרנסתו ופרנסת אנשי ביתו".

מובן לפי"ז גם מדוע רש"י הזכיר את הדיעה שהחיטה היא עץ הדעת וכיצד שתי הלחם, העשויים חיטה קשורים לפירות האילן ושואפים להיות בבחינת פרי עד לתיקון העולם כולו כפרי.

בשעט"מ אנו זוכים השבת להתחיל את ספר במדבר. פרשת במדבר נופלת בד"כ ממש בסמוך לחג השבועות ודורשי רשומות רבים כבר מצאו ויצרו זיקה בינה לבין חג 'מתן תורה' הממשמש ובא. שניים מהם נמצאים במדרש רבה (במדבר א, אות ו).

המדרש הראשון עוסק בדמותה של התורה ביחס למדבר כלהלן: "וידבר ה' אל משה במדבר סיני. למה במדבר סיני? - מכאן שנו חכמים, בג' דברים ניתנה התורה: באש ובמים ובמדבר.... ולמה ניתנה בג' דברים הללו? - אלא מה אלו חינום לכל באי העולם, כך דברי תורה חינום הם, שנאמר: "הוי כל צמא לכו למים" (ישעיה נה, טו)". עפ"י המדרש התורה ניתנה חינום כפי שהמדבר ניתן חינום. ומה פירוש חינום? - מפרשים

פרשני המדרש וביניהם פירוש ה' עץ יוסף' - חינום לכל באי עולם, כי נמצאים הם בכל מקום. המים והאש קל להשיגם. אף המדבר בגלל שהוא מקום צחיח וללא זרע, לכן הוא חינום לכל וקל להשגה. אולם הבדל יש ביניהם. האש והמים ניתנים חינום במובן חינום - 'ללא תשלום'. כולם רוצים להשתמש בהם, ועל אף הביקוש הגדול, הם ניתנים בחינם. המדבר ניתן חינום משום שאינו בעל ערך, אף אחד לא חפץ בו ומסיבה זו הוא ניתן חינום. התורה היא כעין זה. לא מרוויחים כ"כ כסף מן העיסוק בתורה כפי שמי שזורע במדבר אינו רואה ברכה כלכלית בעמלו. המסירות לתורה היא בראש וראשונה המסירות למדבר שבה.

המדרש השני ביחס למדבר עוסק בדמותו של עובד ה': "כל מי שאינו עושה עצמו כמדבר הפקר, אינו יכול לקנות את החכמה והתורה..."

לפי מדרש זה, עובד ה' לא יזכה לתורה אלא אם כן ישים עצמו כמדבר הפקר. גם כאן מסביר ה'עץ יוסף' את דברי המדרש. לדבריו, הכוונה 'הפקר' בדברי המדרש היא לאדם שאינו חושש לגופו מרוב התמדתו בתורה. כלומר, אדם המוסר עצמו לתורה ועסוק בה, עד כי הוא לא שם לב לגופו, כביכול מפקר את גופו. כפי שמצינו אצל רבא, שהיה יושב על האצבעות, והיו נוטפות דם ולא היה שם לב לכך.

כמו בפרשתנו כך גם בדפי הגמרא שנלמדו השבוע ישנה תזכורת לחג השבועות הקרב ובא. תזכורת המהווה אף היא מעין הכנה לחג.

המשנה בדף טז עמוד א' אומרת: "בארבעה פרקים העולם נידון. בפסח על התבואה, בעצרת על פירות האילן, בר"ה כל באי עולם עוברין לפניו כבני מרון שנאמר: "היוצר יחד לבם המבין אל כל מעשיהם"(תהילים לג-טו), ובחג נידונין על המים".

בזיקה למשנה זו מביאה הגמרא את הברייתא שלהלן: "תניא א"ר יהודה משום ר"ע מפני מה אמרה תורה הביאו עומר בפסח? - מפני שהפסח זמן תבואה הוא. אמר הקב"ה הביאו לפני עומר בפסח כדי שתתברך לכם תבואה שבשדות. ומפני מה אמרה תורה הביאו שתי הלחם בעצרת? - מפני שעצרת זמן פירות האילן הוא. אמר הקב"ה הביאו לפני שתי הלחם בעצרת כדי שיתברכו לכם פירות האילן. ומפני מה אמרה תורה נסכו מים בחג? - אמר הקב"ה, נסכו לפני מים בחג כדי שיתברכו לכם גשמי שנה ואמרו לפני בראש השנה מלכויות זיכרונות ושופרות. מלכויות כדי שתמליכוני עליכם. זיכרונות כדי שיעלה זיכרוכם לפני לטובה. ובמה? - בשופר".